

Chapter 1

Bihar board class 9th sanskrit Solutions ईशस्तुतिः

ईशस्तुतिः

1. एकपदेन उत्तरं वदत

- (क) ईश्वरात् काः निवर्तन्ते?
(ख) केन सह ताः निवर्तन्ते?
(ग) ब्रह्मणः किं स्वरूपम्?
(घ) कः न बिभेति?
(ङ) तमसः कुत्र गन्तुमिच्छति?
उत्तर- (क) ईश्वरात् वाचः निवर्तन्ते।

नोट – उत्तर केवल एक पद मे मांगा जा रहा है। अतएव, छात्रों को केवल वाचः बोलना या लिखना चाहिए। शिक्षक द्वारा प्रश्न किया जाएगा और छात्र केवल एक पद ही बोलेंगे।

- (ख) मनसा (ग) आनन्दम्।
(घ) आनन्दः ब्रह्मणः विद्वान्। (ङ) ज्योतिः।

2. एतानि पद्यानि एकपदेन मौखिक रूपेण पूरयत

- (क) यतो वाचो.....। (निवर्तन्ते)
(ख) आनंदं ब्रह्मणो.....। (विद्वान्)
(ग) सर्वभूतेषु.....। (गूढः)
(घ) केवलो.....। (निर्गुणश्च)
(ङ) त्वमस्य विश्वस्य परं.....। (निधानम्)

3. एतेषां पदानाम् अर्थं वदत-

- विद्वान् = जाननेवाला, पंडित
गूढः = छिपा हुआ
बिभेति = डरता है
कुतश्चन = किसी से भी
ततम् = व्याप्त

4. स्वस्मृत्या काञ्चित् संस्कृतप्रार्थनां श्रावयत

- त्वमेव माता च पिता त्वमेव
त्वमेव बंधुश्च सखा त्वमेव
त्वमेव विद्या द्रविडं त्वमेव
त्वमेव सर्वं मम देव देव।

अभ्यासः (लिखितः)

1. संधिविच्छेदं कुरुत

- (क) कुतश्चन = कुतः + चन
(ख) ज्योतिर्गमय ज्योतिः + गमय
(ग) वेत्तासि = वेत्ता + असि
(घ) नमोऽस्तु = नमः + अस्तु
(ङ) ततोऽसि = ततः + असि

2. प्रकृति-प्रत्यय-विच्छेदं कुरुत

- (क) अप्राप्य = नब् + प्र + आप् + ल्यप्
(ख) विद्वान् = विद् + शत्
(ग) गूढः = गुह् + क्त
(घ) ततम् = तत् + क्त
(ङ) वेद्यम् = विद् + ण्यत्

3. समासविग्रहं कुरुत

- (क) सर्वभूतेषु = सर्वाणि भूतानि तेषु
(ख) कर्माध्यक्षः = कर्मणाम् अध्यक्षः
(ग) अनन्तरूपः = अनन्तानि रूपाणि यस्य सः
(घ) सर्वभूताधिवासः = सर्वभूतानाम् अधिवासः
(ङ) अमितविक्रमः = अमितः विक्रमः

4. रिक्त स्थानानि पूरयत

- (क)मा सद्गमय। (असतो)
(ख) तमसो मा गमय। (ज्योति)
(ग) नमःपुरस्तादथ पृष्ठतस्ते। (पुरस्ता)
(घ) वेत्तासि च च धाम। (वेद्यम्/ परम्)

5. अधोनिर्दिष्टानां पदानां स्ववाक्येषु प्रयोगं कुरुत

- (क) बिभेति = प्रवरः सर्पात् बिभेति।
(ख) निवर्तते = प्रखरः गृहात् निवर्तते।
(ग) वेत्ता = ईश्वरः वेत्ता अस्ति।
(घ) सर्वतः = ग्रामं सर्वतः पर्वताः सन्ति।
(ङ) नमः = श्रीगणेशाय नमः।